ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 97, Ekim 2019, s. 170-177

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36778>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
5.08.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2019

Dr. Öğr. Üyesi Türkan YEŞİLYURT
Sinop Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı
turkanyes@gmail.com

ASAF HÂLET ÇELEBİ’NİN “İBRÂHÎM” ADLI ŞİİRİNİ ONTOLOJİK EDEBİYAT KURAMINA GÖRE OKUMA DENEMESİ

Öz

Ontolojiye göre sanat eseri bir var olandır. Ne ki, o nesneleşmiş bir tinsel varlıktır. Bu bakımdan her sanat eseri heterojen bir yapı gösterir. Heterojen yapı ise reel ve irreal tabakalardan meydana gelir. Sanat eserini böyle bir model analizine tabi tutan Nicolai Hartmann ve Roman Ingarden’dır. İsmail Tunalı, *Sanat Ontolojisi* adlı kitabında Hartmann ve Ingarden’ın yöntemlerinin bir sentezini yapmıştır. Buna göre edebi eser reel ve irreal olmak üzere iki ana tabakaya ayrılır. Reel tabaka tek bir unsurdan ses tabakasından ibarettir. İrreal tabaka ise anlam tabakası, nesne tabakası, karakter tabakası ve kader tabakası olmak üzere dört unsurdan meydana gelir. Bu yazıda Asaf Hâlet Çelebi’nin “İbrâhîm” adlı şiiri ontolojik eleştiri kuramına göre tahlil edilmiştir. Bunun için Tunalı’nın yöntemibilimine yaslanılmıştır. “İbrâhîm”; ses, anlam, nesne, karakter ve kader tabakalarına göre değerlendirilmiştir. Şiirin ses tabakası kelime tekrarları, asonans ve aliterasyon vasıtasıyla ahengin meydana getirildiğini göstermektedir. Anlam tabakasında şiirde kullanılan kelimeler ve bu kelimelerin yaptığı göndermeler bir kültür şiirini açığa çıkarır. Nesne tabakası kutsal kitaplara ve tasavvufa işaret eder. Put yapma ve put yıkma olayı hatırlatılır. Karakter tabakasında İbrâhîm peygamber, Babil kralı Buhtunnasır ve poetik ben “put ve ateş” ortak paydasında buluşur. Karakterler ise kader tabakasındaki temayı ortaya koyar. Buna göre insan nefis putuyla mücadele halindedir.

Anahtar kelimeler: Asaf Hâlet Çelebi, İbrahim peygamber, Ontoloji, şiir, varlık tabakaları.

THE STUDY ON THE READING OF ASAF HÂLET ÇELEBİ'S POEM "İBRAHÎM" BY THE ONTOLOGICAL LITERATURE THEORY

Abstract

According to Ontology, the work of art is an existing one. However, it is an objectified spiritual being. In this respect, every work of art shows a heterogeneous structure. The heterogeneous structure consists of real and unreal layers. It is Nicolai Hartmann and Roman Ingarden subject the work of art to such a model analysis. In Art Ontology book by İsmail Tunalı, he made a synthesis of methods of Hartmann and Ingarden. According to this, the literary work is divided into two main layers as real and unreal. The real layer consists of a single layer of sound. The unreal layer consists of four elements such as the meaning layer, the object layer, the character layer and the fate layer. In this article, Asaf Hâlet Çelebi's poem "İbrâhîm" was analyzed according to ontological critique theory. It is based on Tunalı's methodology for that. "İbrahim" was evaluated by sound, meaning, object, character and fate layers. The repetition of sound layer of the poem shows harmony occurred by means of word assonance and alliteration. The words used in poetry in the meaning layer and the references made by these words reveal a cultural poem. The object layer points to holy books and sufism. It is reminded of making icons and destruction them. In the character layer, the prophet İbrahim, the king of Babylon Buhtun-nasar and the poetic self meet on "icon and fire" common ground. The characters reveal the theme in the fate layer. According to this, human being is struggling with desire icon.

Keywords: Asaf Hâlet Çelebi, prophet İbrahim Ontology, poem, layers of existence.

Giriş

Beşir Ayvazoğlu'nun belirttiği gibi Asaf Hâlet Çelebi, 29 Aralık 1907'de, İstanbul-Cihangir'de odalarında ve sofalarında dadıların, halayıkların ve kalfaların gezindiği bir konakta dünyaya gelmiştir (2014: 33). 1915'te Galatasaray Sultanisi'ne kaydolmuştur; ancak buradan mezun olmadan 1923'te ayrılmıştır. Orhan Okay, yakınlarının bu ayrılışı onun gençlik bunalımlarına bağladığını, ancak okulu bıraktıktan hemen sonra çalışmak zorunda kalmasının biraz da ailenin içinde bulunduğu mali zorluktan kaynaklanabileceğini ifade eder (2014: 262). Çelebi, sonunda iki yıllık eğitim veren Adliye Meslek Mektebini bitirmiştir. Arapça, Farsça ve Fransızca bilen şair, buradan mezun olduktan sonra hayatını birtakım küçük memuriyetler ile zor geçim koşulları altında geçirmiştir. 1938'de ilk eşinden ayrıldıktan sonra 1945'te dayısının kızı Nermin Hanım'la evlenmiştir. 1948'de İstanbul'da bağımsız milletvekili aday olmasına karşın seçilememiştir. Geçirdiği kalp krizi sonucu 15 Ekim 1958 tarihinde Haseki Hastanesinde ölmüştür. 16 Ekim'de Küplüce Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Asaf Hâlet Çelebi, şiir ve yazılarını başta *Ağaç*, *Gün*, *Hamle*, *Küllük*, *Ses*, *Yaşayan Sanat*, *Yeditepe* ve *Yeni İnsanlık* olmak üzere birçok dergide yayımlamıştır. Çelebi, 1939'da *Mevlânâ: Hayatı, Şahsiyeti, Eserlerinden Parçalar*'ı ve *Mevlânâ'nın Rubailer*'i; 1944'te *Eşrefoğlu Divanı*'nı; 1945'te *Seçme Rubailer*'i; 1946'da *Pali Metinlerine Göre Gothama Buddha*'yı; 1953'te *Divan Şiirinde İstanbul* ve *Naîma: Hayatı, Sanatı, Eserleri*'ni; 1954'te *Ömer*

Hayyam: *Hayatı, Sanatı Eserleri*'ni; 1957'de *Mevlânâ ve Mevlevilik*'i çıkarmıştır. Şairin 1942'de *He*; 1945'te *Lâmelîf*; 1953'te *Om Mani Padme Hum* adlı şiir kitapları basılmıştır.

Asaf Hâlet Çelebi, Mehmet Kaplan'ın "Om Mani Padme Hum" adlı yazısında belirttiği gibi bir kültür şairidir: "Kültür şiiri yazarlar arasında çok dikkate şayan bir simadır" (1978: 167). Şairin kültür dünyasında Doğu ve Batı edebiyatı, dil, mistisizm, dinler tarihi, hat, resim, müzik, masal, efsane, tekerleme ve İstanbul vardır.

Bu yazıda Asaf Hâlet Çelebi'nin "İbrâhîm" adlı şiiri ontolojik eleştiri kuramına göre tahlil edilmiştir. Bunun için Nicolai Hartmann ve Roman Ingarden'ın yöntemlerinin bir sentezini yapan İsmail Tunalı'nın yöntembilimine yaslanılmıştır. "İbrâhîm"; ses, anlam, nesne, karakter ve kader tabakalarına göre değerlendirilmiştir.

Ontolojik (Varlıkbilimsel) Edebiyat Kuramı

Türkçeye Fransızcadan geçmiş olan ontoloji kavramı Yunanca "ontos" (varlık) ve "logos" (bilim) sözcüklerinden türetilmiştir (Birgören, 2018: 88). Önemli felsefi görüşlerden biri olan ontoloji, İsmail Tunalı'nın *Sanat Ontolojisi* adlı kitabında belirttiği gibi var olanı ve varlığın bütününe kendisine konu yapar. Ontolojinin temel soruları şunlardır: Var olan, varlık, varlık tarzları, varlık tabakaları ve varlık kategorileri nedir? Varlık kavramı ve bununla ilgili sorular Platon ve Aristoteles'e dayanır (1971: 1).

Klasik ontoloji, varlığı ideal bir varlık olarak görmüştür. Metafizik, var olanın arkasında cevherler aramış, reel varlığı atlayıp geçmiştir. Modern ontoloji ise var olanı ontik bir bütün olarak görür. Bu bütün içinde reel varlık, ideal varlık ve estetik varlık yer alır (19). Modern ontoloji dört ana varlık tabakası kabul eder: İnorganik varlık tabakası, organik varlık tabakası, ruhi varlık tabakası, tinsel varlık tabakası (21). Ontolojinin var olanı incelediği dört varlık tabakası, birbirinden bazı temel özellikleriyle ayrılır. Her tabakanın kendine özgü özellikleri vardır; bu ana özelliklere kategori denir (27).

Sanat ontolojisi, genel ontolojinin sanat eserini (edebiyat, resim, müzik, plastik), onun ontik yapı ve tabakalarını, estetik değerini araştıran koludur (44). İlk olarak sanat eserinin varlığından ve varlık tabakalarından söz eden 1930'da yayımlanan *Edebî Sanat Eseri (Das literarische Kunstwerk)* adlı kitabıyla Roman Ingarden'dır. Sonra 1933'te çıkan *Tinsel Varlık Problemi (Das Problem des geistigen Seins)* isimli eseriyle Nicolai Hartmann gelir (45).

Ontolojiye göre sanat eseri de bir var olandır. Ne ki, o nesneleşmiş bir tinsel varlıktır. Bu bakımdan her sanat eseri heterojen bir yapı gösterir. Heterojen yapı ise reel ve irreel tabakalardan meydana gelir (75). Sanat eserini böyle bir model analizine tabi tutan Nicolai Hartmann ve Roman Ingarden'dır. Max Bense ise sanat eserini reel ile irreel arasında bir yerde konumlandırır (62).

Bir sanat eseri olan edebiyat eseri de tabakalı bir yapıdır. Bu yapı içinde ideal varlık, reel varlıkta gerçekleşir. Edebiyat eserinde varlık tabakalarını Roman Ingarden şöyle sıralar: ses tabakası, anlam tabakası, nesne tabakası ve görme tabakası (92). Nicolai Hartmann'a göre varlık tabakaları şunlardır: dil tabakası, nesne tabakası, karakter tabakası ve kader tabakası (115-116). İsmail Tunalı ise Hartmann, Ingarden ve Bense'nin yönteminin bir sentezini yapar. Tunalı'nın metodolojisine göre edebî eser reel ve irreel olmak üzere iki ana tabakaya ayrılır. Reel tabaka tek unsurdan ses tabakasından ibarettir (118). İrreel tabaka ise anlam tabakası, nesne tabakası, karakter tabakası ve kader tabakası olmak üzere dört unsurdan meydana gelir (118-119).

Ses tabakası kelimenin vazgeçilmez bir elemanıdır. Özellikle şiir söz konusu ise daha belirgin bir biçimde ortaya çıkar. Çünkü şiir ritim ve ahenge dayanır. Anlam tabakasında, kelimelerin ve tek tek kelimelerin birleşerek oluşturdukları anlam analiz edilir. Nesne tabakası edebî eserde anlatılan olayların, durumların ve kişilerin davranışlarının yer aldığı kısımdır. Karakter tabakası edebî kişilerin bulunduğu tabakadır (119). Kader tabakası ise bütün insanları kuşatan geniş ve derin alinyazısıdır (120). Kısacası Tunalı, edebiyatın varlık tabakalarını ses, anlam, nesne, karakter ve kader tabakaları olarak belirler.

“İbrâhîm”

1.Reel Tabaka

1.1.Ses Tabakası

Asaf Hâlet Çelebi, şiir anlayışını *İstanbul* dergisinin Temmuz 1954 tarihli 9. sayısında başladığı, altı sayı sürdürdüğü “Benim Gözümlü Şiir Dâvâsı” başlıklı yazılarında dile getirmiştir. Dergideki üçüncü yazısında “Şiirde Şekil” konusunu işlemiştir. Çelebi’ye göre imale, formül ve musiki diye isimlendirdiği üç ritim şekli vardır. İlk ritim unsuru imale, kısa heceyi gereğinden fazla uzatmak demektir. “Mara yerine “mâra” demek gibi. Bunu Ali İhsan Kolcu, şiir yükünü ses’e havale etmek olarak değerlendirir (2009: 33). İkinci ritim unsuru formül, genellikle çeşitli dinlere ait dua ve dinsel hitap sözcüklerin kullanılmasıdır. Şairin “Sidharta” adlı şiirindeki “om mani padme hum” ibaresi gibi. Mehmet Can Doğan, “om mani padme hum” gibi söyleyişlerle şairin sesi tek sözcüğe indirdiğini belirtir (2011: 140). Üçüncü ritim unsuru ise müzik konusudur. Şiirde belli bir dozda müziğin olması gerektiğini düşünen Çelebi, daha çok asonans ve aliterasyonlardan yararlanmıştır.

Şair, serbest vezinle yazdığı “İbrâhîm” adlı şiirinde “i, a” ünlülerinin tekrarıyla asonans, “l, m, n” ünsüzlerinin tekrarıyla aliterasyon oluşturur. Ahenk için sadece asonans ve aliterasyondan değil; “İbrâhîm”, “put”, “kim” sözcüklerini kullanarak tekrirden de yararlanır. Şairin kullandığı ritim unsurlarından biri de imaledir. Şiirde İbrahim” yerine “İbrâhîm” diyerek ritim meydana getirmiştir.

2. İrreel Tabaka

2.1. Anlam Tabakası

Asaf Hâlet Çelebi’ye göre “Şiir kelimelerin bir araya gelmesinden hâsıl olan büyük bir kelimeden başka bir şey değildir” (2004: 147). Şiirin anlam tabakası da kelimelere ve kelimelerin yan yana gelmesinden meydana gelen yapılara dayanır. “İbrâhîm”deki kelimeleri şöyle sıralayabiliriz:

İbrâhîm: İbrâhîm peygamber. Hayatı ve kıssalarına *Kurân-ı Kerim*’in Bakara, En’am, Enbiyâ, Saffât, İbrâhîm, Hûd, Zâriyât ve Nahl surelerinin çeşitli ayetlerinde yer verilmiştir. MÖ XII. yüzyılda yaşamıştır (Pala, 1999: 202).

Put: Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesneye verilen addır (Yurtbaşı, 2013: 563).

Balta: Ağaç saplı, geniş yüzölçümüne sahip kesici alettir (Yurtbaşı, 2013: 101).

Güneş: Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve su veren büyük gök cisimidir (Yurtbaşı, 2013: 324).

Buhtunnasır: Babil kralı II. Nebukadnezar. MÖ 630-561 yılları arasında yaşamıştır (Harman, 1992: 381).

Gönül: İstek, düşünüş, anma ve hatır gibi kalpte var sayılan duygu kaynağıdır (Yurtbaşı, 2013: 311).

İbrâhîm peygamber, “Şiirde Nemrut tarafından mancınıkla ateşe atılması, ateşin gül bahçesine dönmesi, putları kırması, oğluyla Kâbe’yi inşa etmesi, İsmail’i kurban etme girişimi” ile anılır (Aslan vd., 2018: 220). Bu şiirde İbrâhîm, putları parçalaması ile dikkati çeker.

Babil kralı Buhtunnasır savaşlar dışında ülkesinin imarına önem vermiştir. Babil şehri onun saltanatında parlak bir devir geçirmiştir. Babil surları ve krallık sarayını inşa eden Buhtunnasır, birçok tapınağı tamir ettirmiş, sulama kanalları yaptırmıştır. Eski dünyanın harikalarından biri olan Asma Bahçelerini de inşa ettirmiştir (Harman, 1992: 381). Bu şiirde asma bahçelerine gönderme yapılmıştır.

2.2. Nesne Tabakası

Şiirde putlardan kastedilen Babil halkının yapıp taptıkları heykellerdir. İbrâhîm peygamber, bu heykelleri baltayla parçalayan bir put kırıcıdır. O, daha küçük yaşlarında puta tapan Babil halkına hayret etmiştir. İbrâhîm’in babası onu put satmak için çarşıya gönderince o “İşe yaramaz putları alan var mı?” diye onlarla alay etmiş ve satmadan onları geri getirmiştir. Babasından bu batıl işten vazgeçmesini istemiş, onu vazgeçiremeyince de babasının yanından ayrılmıştır. Bir gün insanlar kurban kesmek için şehri terk edince puthanedeki bütün putları elindeki balta ile kırmış, baltayı da en büyük putun boynuna asmıştır. Halk geri dönünce onu sorguya çekmiş, o bu işi en büyük putun yaptığını, çünkü baltanın onun boynunda asılı olduğunu, ona sormaları gerektiğini söylemiştir. Halk, putun hareket etmeyeceğini ve konuşmayacağını söyleyince o, “Konuşamayan ve size hiçbir fayda ve zararı dokunmayan putlara ne diye tapıyorsunuz?” demiştir (Pala, 1999: 202). Babil halkının taptığı putlara inanmayan İbrâhîm onları baltayla parçalamıştır. Poetik ben de İbrâhîm peygambere ve onun putları kırmasına gönderme yaparak özdeşleştiği İbrâhîm’den elindeki baltayla putları devirmesini ister. Ancak nefsi devri- lenlerin yerine yenilerini koyar:

ibrâhîm

içimdeki putları devir

elindeki baltayla

kırılan putların yerine

yenilerini koyan kim (Çelebi, 1998: 12).

İbrâhîm peygamber, bir gece yıldızları görünce “Acaba benim Tanrım bu mu?” diye düşünmüş, yıldız kaybolunca ay için aynı şeyi düşünmüş, ay kaybolunca güneşi Tanrı sanmış, o da batınca güneşin de Tanrı olamayacağını anlamıştır (1999: 202). Yani İbrâhîm yıldızların, ayın ve güneşin Tanrı olamayacağını idrak etmiştir.

Güneş oluşun pozitif prensibidir. Işıktır, aydınlıktır, nurdur. Nurullah Çetin’in dediği gibi güneşin buzdan evini yıktığı poetik ben “aydınlanma” yaşar (2008: 131). Yani güneşin Tanrı’n olamayacağını fark eden İbrahim peygamberle, aydınlanma yaşayan poetik ben arasında paralellik vardır:

güneş buzdan evimi yıktı
koca buzlar düştü
putların boyunları kırıldı
ibrâhîm
güneşi evime sokan kim (Çelebi, 1998: 12)

Nemrut, putları kıran İbrâhîm peygamberi öldürmek için büyük bir ateş yaktırmış, bir mancınkla onu ateşe attırmıştır. Cebrail, Allah'ın emriyle onu havada tutmuş ve isteğini sormuştur. İbrâhîm, "Ben, Allah'ın kuluyum, dileğim O'nadır, sana değildir, Allah ne dilerse yap-sın" cevabını vermiştir. Ateşe atılan İbrâhîm bir gül bahçesine dönüşmüştür (Pala, 1999: 202).

Samuel Henry Hooke'un belirttiğine göre Daniel'in üç yoldaşı, Babil kralı Buhtunnasır'ın bütün uyruklarına tapınmalarını buyurduğu altın heykele tapınmayı reddetmiştir. Bunun üzerine alevli fırına atılmışlardır. Kral, onların, yanlarında "tanrıların bir oğlu" denen kimsenin, Yahudi tanrısının dinine döndürülmüş birisinin eşliğinde, ateşin ortasında bir zarar görmeden dikildiklerini görmüştür (1995: 192). Nemrut, İbrâhîm peygamberi; Babil kralı Buhtunnasır da Daniel'in üç yoldaşını putlarına tapmadıkları için ateşle cezalandırmaya kalkmıştır. İbrâhîm gibi Daniel'in üç yoldaşı da puta tapmayı reddetmiştir. Tanrının yardımıyla İbrâhîm'in atıldığı ateş gül bahçesine dönmüştür. Daniel'in üç yoldaşı da ateşin ortasında zarar görmeden dikilmişlerdir. Yani "put ve ateş" İbrâhîm ve Daniel'in üç yoldaşını aynı noktada buluşturur.

Buhtunnasır, güzelleri put yapar. Ş. Nezih Kuleyin, put ile ilgili olarak şu açıklamayı yapar: "Eski dilde kilise duvarlarındaki mozaik resimlere put denirdi. Divan edebiyatında sevgilinin güzelliği bu resimler kadar göz alıcı anlamında 'put, büt' veya 'sanem' sözcükleri anlatılmıştır. Sevgili gerçek anlamında yani taştan yapılmış bir heykel olarak da puta benzetilir. O kadar ki kendisi puta benzetilen sevgilinin kalbi de taş gibi acımasızdır" (2018: 172). Nurullah Çetin'in belirttiği gibi güzelleri put yapan Buhtunnasır "fani"ye, zamansız bahçeleri kucaklayan poetik ben ise "baki"ye bağlanmıştır (2008: 133). Buhtunnasır güzellere yani geçiciliğe aldandırmıştır:

asma bahçelerinde dolaşan güzelleri
buhtunnasır put yaptı
ben ki zamansız bahçeleri kucakladım
güzeller bende kaldı
ibrâhîm (Çelebi, 1998: 12)

Gönül, tasavvufta Allah'ın tecelli makamıdır. Evrene sığmayan Allah, mümin kulunun kalbine sığar. Gönül, Kâbe'dir, gayb âleminde bir hediyedir (Aslan vd., 2018: 97). Bir gönlü kırmak Allah'ı incitmek demektir. Bu bakımdan hiçbir gönül put sanılıp da kırılmamalıdır. Oysa poetik benin gönlünü put sanıp kırmışlardır: "gönlümü put sanıp da kıran kim" (Çelebi, 1998: 12). Başka bir deyişle Allah'ın görünme makamını yıkmışlardır.

2.3. Karakter Tabakası

Şiirin karakter tabakasında, nesne tabakasındaki olay ve durumlarında betimlenen kişiler ortaya çıkar. "İbrâhîm"de de karakterler olarak poetik ben, İbrâhîm peygamber, Babil kralı Buhtunnasır, Asma Bahçelerinde dolaşan güzeller vardır. *Eski Ahit*'in "Daniel Kitabı"nda belir-

tildiği gibi Babil kralı Buhtunnasır diğer adıyla Nebukadnetsar, bir put yapıcıdır: “Kral Nebukadnetsar altın heykel yaptı, boyu altmış arşın ve eni altı arşındı; Babil vilayetinde Dura ovasında onu dikti” (2001: 841). *Kur'an-ı Kerim*'in Enbiyâ Suresi'nin 58. ayetinde buyrulduğu gibi İbrâhîm peygamber ise bir put kırıcıdır: “Derken o, bunları parçaladı. Yalnız kendisine başvursunlar diye onların büyüğünü sağlam bıraktı” (2018: 353). Poetik ben de put yıkıcılarındandır.

2.4. Kader Tabakası

Rollo May, Nietzsche'nin “kaderi sevmek”ten söz ettiğini ifade eder. Bunun anlamını ise şöyle açıklar: “İnsanın kaderle doğrudan yüzleşebileceği, onu bilebileceği, ona cesaret edebileceği, onu okşayabileceği, onu zorlayabileceği ve onu sevebileceği[dir]” (2015: 293). Çelebi de “İbrahim”de, kaderiyle yüzleşme cesaretini göstermiştir.

Kader tabakası şiirin en soyut tabakasıdır. Bu şiirde, kader tabakasında put karşımıza çıkar. Tasavvufta put, nefisten başka bir şey değildir. Süleyman Uludağ'ın belirttiği gibi “Nefis, kişinin en büyük düşmanı olduğu için onu ezmek, kırmak ve mücâhede kılıcıyla katletmek gerekir” (2012: 274). Yani nefis putu yıkılmalıdır.

Sonuç

Asaf Hâlet Çelebi'nin “İbrâhîm” adlı şiirine ontolojik olarak yaklaşıldığında ses tabakası, anlam tabakası, nesne tabakası, karakter tabakası ve kader tabakası görülür. Şiirin ses tabakası kelime tekrarları, imale, asonans ve aliterasyon vasıtasıyla ahengin meydana getirildiğini gösterir. Anlam tabakasında şiirde kullanılan kelimeler (İbrâhîm, put, balta, güneş, Buhtunnasır, gönül) ve bu kelimelerin yaptığı göndermeler bir kültür şiirini açığa çıkarır. Nesne tabakası kutsal kitaplara ve tasavvufa işaret eder. Buhtunnasır'ın put yapma ve İbrahim peygamberin put yıkma olayı hatırlatılır. Karakter tabakasında İbrâhîm peygamber, Babil kralı Buhtunnasır ve poetik ben, “put ve ateş” ortak paydasında buluşur. Karakterler ise kader tabakasındaki temayı ortaya koyar. Bu temaya göre insan nefis putuyla mücadele halindedir.

KAYNAKLAR

- Ayvazoğlu, Beşir (2014). *He'nin İki Gözü İki Çeşme: Bir Asaf Hâlet Çelebi Biyografisi*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Birgören, Hamdi (2018). “Necâtî'nin Bir Gazeline Ontolojik Yaklaşım”. *ASOS Journal*: 71, s. 286-299.
- Çelebi, Asaf Hâlet (1998). “İbrâhîm”. *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 12.
- ___ (2004). *Bütün Yazıları*. Haz. Hakan Sazyek. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çetin, Nurullah (2008). “Asaf Hâlet Çelebi: İbrâhîm”. *Şiir Tahlilleri 1*. Ankara: Öncü Kitap, s. 127-135.
- Doğan, Mehmet Can (2011). “Modern Türk Şiirinde Harf”. *Şiir Arkeolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 136-145.
- Harman, Ömer Faruk (1992). “Buhtunnasır”. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, s. 381-382.
- Hooke, Samuel Henry (1995). *Ortadoğu Mitolojisi: Mezopotamya, Mısır, Filistin Hitit, Musevi, Hristiyan Mitosları*. Çev. Alâeddin Şenel. Ankara: İmge Kitabevi. İniş Sırası ve Sebep-

- leri ile Kur'an-ı Kerim Tercümesi (2018). Haz. Niyazi Kahveci. Ankara: Sinemis Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (1978). "Om Mani Padme Hum". Edebiyatımızın İçinden. İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 167-170.
- Kitabı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit) (2001). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.
- Kolcu, Ali İhsan (2009). Asaf Halet'in Poetikası. Erzurum Salkımsöğüt Yayınevi.
- Kuleyin, Ş. Nezh (2018). Aşk Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- May, Rollo (2015). Aşk ve İrade. Çev. Yudit Namer. İstanbul: Okuyan Us.
- Okay, M. Orhan (2014). "Beylerbeyi'nde Bir Garip Çelebi". Edebiyat ve Edebî Eser Üzerine. İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 260-266.
- Onay, Ahmet Talât (2000). Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Pala, İskender (1999). Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tunalı, İsmail (1971). Sanat Ontolojisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Uludağ, Süleyman (2012). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Üzeyir, Aslan ve diğerleri (2018). Osmanlı Edebiyatının 200'ü. Ankara: Otto.
- Yurtbaşı, Metin (2013). Sınıflandırılmış Kavramlar Sözlüğü. İstanbul: Tor Ofset.